

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-487-0-7>

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE MANAGERIAL ASPECT OF THE PROBLEMATIC OF THE RUSSIAN UKRAINIAN CONFRONTATION IN THE ENERGY SECTOR

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО АСПЕКТУ ПРОБЛЕМАТИКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ

Saliuk-Kravchenko O. O.

*PhD in economics,
Senior Research Fellow of the Higher
Education Sector,
Department of Educational Statistics
and Analytics SSI «IEA»;
Associate Professor of the Department
of Public Administration,
Doctoral Student
Interregional Academy of Personnel
Management
Kyiv, Ukraine*

Салюк-Кравченко О. О.

*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
сектору вищої освіти відділу
освітньої статистики і аналітики
ДНУ «Інститут освітньої
аналітики»;
доцент кафедри публічного
адміністрування, докторант
Міжрегіональна Академія
управління персоналом
м. Київ, Україна*

Теоретичні та практичні аспекти механізмів публічного управління енергетичною системою безпеки держави в прояві негативних впливів росії через гібридно-деструктивні процеси на енергетичну систему України протягом тривалого часу потребують глибокого та всебічного дослідження.

Закономірно буде розпочати з теоретичної частини відповідного вивчення, відтак, російська енергетична політика в інструментарії гібридного руйнування демократичного світу змістовно була окреслена вітчизняним науковцем О. Суходоля який зазначає, що застосування енергетичної зброї фактично нейтралізує спроможність країн ліберальної демократії протидіяти агресивній поведінці авторитарних постачальників енергоресурсів, а за певних умов окремі країни стають неформалізованими союзниками авторитарних лідерів.

Також науковець у власному дослідженні підкреслює, що росія використовує власну енергетику, як стратегію зовнішнього впливу через країни-споживачів та їх власну політику через різну низку заходів впливу.

У підсумку дослідник стверджує про те, що росія відверто й цілеспрямовано використовує потенціал енергетики для досягнення політичних цілей у взаємовідносинах із країнами-споживачами, водночас фактично руйнуючи країни демократичного світу та їх об'єднання зсередини. Аналіз демонструє, як використовуючи базові засади ліберальної демократії, авторитарні гравці можуть руйнувати демократичні й ринкові форми організації життєдіяльності суспільств. Росія розробила способи впливу та інструменти практичної реалізації своїх інтересів на енергоринку ЄС [1].

Не можливо не погодитися з відповідним науковим доробком та додати, що управлінські механізми забезпечення енергетичної безпеки у протиборстві з агресивними діями ворожої енергетичної системи потребують динамічно-адаптивного інструменту реагування, свого роду захисту від зовнішніх та внутрішніх факторів деструкції енергетичної системи держави з метою уникнення процесу пошкодження та навіть знищення цілісності архітекtonіки енергетичної інфраструктури держави.

В підтвердження вищезазначеного і лаконічного розуміння необхідності еволюційної адаптації публічного управління у сфері енергетичної безпеки може бути відповідний науковий висновок, що загальним напрямком для України є постійна модернізація та адаптація енергетичного сектору до змінних умов, з метою забезпечення стабільного, ефективного та стійкого енергопостачання, що є важливим для економічного розвитку та національної безпеки країни [2].

Доречно було зазначено науковцями щодо енергетичних війн в контексті гібридної війни, які зауважують, що коли йдеться про «невійськові» засоби гібридної війни, одну з ключових ролей серед них відіграють енергетичні ресурси та енергетична інфраструктура. Часто суспільство та влада держави-жертви не розуміє та недооцінює масштабів (а інколи – і сам факт) енергетичної війни. Однак наслідки енергетичної війни можуть бути схожими чи навіть перевершувати наслідки реальної війни [3].

Можливо акцентувати, що в українському значенні впливу на механізми публічного управління в енергетиці, гібридна війна росії відіграла негативну роль та продовжує суттєво деструктивно протидіяти на стан функціонування енергетики держави, що було обрано за один з основних зовнішніх інструментів політичного, а з часом і військової агресивної експансії проти цілісності енергетичної системи безпеки України.

Закономірно буде зазначити, що в сучасній історії XX століття енергетичні війни відбувалися повсюдно і не були чимось новим та становили собою одним з ключових елементів процесу ведення ресурсно-економічних війн, лише було питання у формі їх ведення (відкрита військова агресія у формі знищення енергоносіїв чи приховані економічні дії в операціях з енергетичними ресурсами на торгових біржах та інше). Свідченням відповідного є думка експертів, яка визначає, що використання енергетичної зброї для досягнення політичних, стратегічних цілей аж ніяк не ноу-хау росії. Досить згадати нафтову кризу 1973 р., спричинену введенням ембарго ОПЕК на постачання нафти країнам Заходу, які підтримали Ізраїль у війні Йом-Кіпур. Вуглеводні ніколи не були звичайним товаром, їх ринок традиційно залишався чутливим до політичних коливань. За часів існування біполярного світу політичний складник енергетичних відносин був, імовірно, винятком, ніж правилом, в умовах багатополярного світу енергетичний базис практично не обходиться без політичної надбудови. Спокуса використовувати енергетичні важелі в політичних цілях прямо пропорційна реальному впливу держави на події у світі [4].

Зрештою, російсько-українське протистояння в енергетичній сфері не могло не вплинути й на стан енергетичної безпеки в цілому Європейського Союзу та на його публічні управлінські механізми енергетичної галузі, що є закономірно з погляду логістично-регіональних особливостей енергетичних шляхів та магістральних нафто-газових трубопроводів Європи. Все це аргументовано резюмується у висновку, що російська агресія проти України значною мірою вплинула на процес змін у розумінні Європейським Союзом ризиків та загроз у сфері енергетики та сприяла формуванню основ стратегічної енергетичної автономії [5].

Однак показово, що лише після вторгнення в Україну у 2022 році енергетична залежність від росії була відзначена як головний геополітичний ризик для Європи [6].

Підсумовуюче науково-теоретичне підґрунтя дослідження російсько-українського енергетичного протистояння в контексті поглядів механізмів публічного управління можливо завершити доповненням міжнародною нормою з міждержавного документа який безпосередньо регламентує міждержавне функціонування і взаємодію та забезпечує розвиток енергетичних галузей Європи та світу яким є Європейська енергетична хартія. У відповідності до пункту 1 статті 18 згаданої хартії яка передбачає, що договірні сторони визнають державний

суверенітет і суверенні права щодо енергетичних ресурсів. Вони знову підтверджують, що суверенітет і суверенні права мають здійснюватися відповідно до норм міжнародного права і залежно від них [7].

Підкреслимо, що серед країн підписантів Європейської енергетичної хартії були серед країн і Україна та росія, але з різницею, що тільки українською державою міжнародний документ було ратифіковано (в 2022 році росію позбавили статусу спостерігача в Європейській енергетичній хартії).

Література:

1. Суходоля О. Російська енергетична політика як інструмент гібридного руйнування демократичного світу. *Стратегічна панорама. Спеціальний випуск*. 2022. С. 54–71.

2. Лісовий А. Енергетична безпека України: другий рік війни. *Scientific journal "Modeling the development of the economic systems"*. 2024. № 1. С. 124–129.

3. Бучин М., Бурій Д. Енергетична війна Російської Федерації проти України як різновид гібридної війни. *Політикус : науковий журнал*. 2023. Вип. 3. С. 13–17.

4. Лисецький Ю., Старовойтенко О., Семенюк Ю., Павленко Д. Гібридні війни. Компоненти та особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : Публічне управління та адміністрування*. 2021. 2021. Том 2 (71) № 5. С. 63–70.

5. Атаманенко А., Піддубний В. Вплив російсько-української війни на енергетичну безпеку ЄС. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2023. Special issue. С. 35–47.

6. Перезовова І., Гринів П., Дубовицький І., Храбатин А., Ластовець О. Вплив російського вторгнення в Україну на енергетичну безпеку ЄС. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. 2022. Випуск 34. С. 19–29.

7. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї. Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_056#Text